

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ:
Перший проректор
Шинкарик М.І.

2018 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

з дисципліни «Методологія наукових досліджень»
ступінь вищої освіти – магістр
галузь знань 23 – «Соціальна робота»
спеціальність 231 – «Соціальна робота»
освітньо-наукова програма «Соціальна робота та соціальна політика»

кафедра психології та соціальної роботи

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції (год.)	Практ. (семін.) (год.)	ІРС (год.)	Тренінг (год.)	Самост. робота студ. (год.)	Разом (год.)	Залік (сем.)	Екз. (сем.)
Денна	1	1	30	15	5	4	96	150	-	1

Тернопіль – ТНЕУ
2018

СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “Методологія наукових досліджень”

1. Опис дисципліни “Методологія наукових досліджень”

Дисципліна „Методологія наукових досліджень”	Галузь знань, спеціальність, СВО	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – 5	галузь знань 23 – «Соціальна робота»,	Статус дисципліни обов’язкова Мова навчання українська
Кількість залікових модулів – 4	спеціальність 231 – «Соціальна робота» освітньо-наукова програма «Соціальна робота і соціальна політика»	Рік підготовки – 1 курс <i>Денна – 1</i> Семестр: <i>Денна – 1</i>
Кількість змістових модулів – 3	ступінь вищої освіти – магістр	Лекції: <i>Денна – 30</i> Практичні заняття: <i>Денна – 15</i>
Загальна кількість годин - 150		Самостійна робота: <i>Денна – 96</i> Індивідуальна робота – 5 Тренінг – 4
Тижневих годин: Денна форма навчання - 10, з них аудиторних – 3		Вид підсумкового контролю – екзамен

2. Мета і завдання дисципліни «Методологія наукових досліджень»

2.1. Мета вивчення дисципліни.

Авторський курс розроблений і читається для магістрів ЗВО спеціальності 231 Соціальна робота. Його концепція обстоює взаємозалежне висвітлення чотирьох методологічних систем: а) класичної методології наукового дослідження, що широко застосовується нині при написанні дипломних і магістерських робіт, кандидатських і докторських дисертацій (проблема, об’єкт, предмет, мета, завдання, гіпотеза, методи, організація дослідження); б) методології науково-дослідницьких програм і соціокультурний контекст, що має світове визнання як новаторські досягнення сучасної методологічної думки; в) системно-мислєдїяльнїсна методологія наукової школи Г.П. Щєдровицького, що вперше розглядає методологічну роботу як самобутню професійну діяльність специфічних змісту, функцій, організації, результатів; г) вітакультурної методології як

нашого авторського проекту розв'язання актуальних проблем виживання соціальних структур і суб'єктів життєактивності шляхом переходу від методологізації до методологічного вчинку задля досягнення головного над завдання – створення у процесі культуротворення онтологічних картин бажаного майбутнього.

Мета вивчення дисципліни – забезпечити професійне оволодіння майбутніми спеціалістами принципами, технологіями і техніками проведення фундаментальних і прикладних досліджень у різних сферах суспільної практики та упроваджувати результати наукового пошуку в практичну діяльність; підвищити їхню методологічну культуру та навчити її способам колективної мислекомунікації.

2.2. Завдання вивчення дисципліни

Для досягнення визначеної мети треба, щоб студенти: оволоділи системними науковими знаннями теоретико-методологічного змісту щодо можливих способів пізнання і перетворення дійсності; виробили професійні норми ефективного здійснення методологічної роботи, у т.ч. відбору, систематизації, застосування та експертизи методів, технологій і процедур наукового пізнання; особисто прийняли ідеї та ідеали, цінності і кодекси досконалої організації науково-дослідної діяльності, а також уміли критично оцінити методологічні стратегії сучасних соціально-економічних досліджень; навчилися осмислено оперувати категоріями, поняттями і фактами під час методологічного обґрунтування дослідницьких програм і проектів, процедур і технік.

2.3. Найменування та опис компетентностей, формування котрих забезпечує вивчення дисципліни:

Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. Здатність розробляти і управляти проектами. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

2.4. Передумови для вивчення дисципліни

Перелік дисциплін, які мають бути вивчені раніше: Основи наукових досліджень, Психологія самосвідомості, Експериментальна психологія, Методи соціально-психологічних досліджень, Психодіагностика.

2.5. Результати навчання:

- Розв'язувати складні задачі і проблеми, що потребують оновлення й інтеграції знань в умовах неповної/недостатньої інформації та суперечливих вимог.

- Критично оцінювати результати наукових досліджень і різні джерела знань про практики соціальної роботи, формулювати висновки та рекомендації щодо їх впровадження.

- Показувати глибинне знання та системне розуміння теоретичних концепцій, як із галузі соціальної роботи, так і з інших галузей соціогуманітарних наук.

- Збирати та здійснювати кількісний і якісний аналіз емпіричних даних.
- Застосовувати загальне та спеціалізоване програмне забезпечення для вирішення професійних задач та здійснення наукового дослідження.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Методологія як система раціональних знань про методи і засоби пізнання і перетворення дійсності

Тема 1. Поняття “методологія” і “метод” та їх зміст, структура, обсяг

Роль і значення методології у розвитку сучасної науки. Сутність поняття “методологія”. Методологія як вчення і наука про метод пізнання і перетворення світу. Методологія як основа професійної мислєдїяльності. Нормативна і дискриптивна методологія. Науковий зміст поняття “метод”. Метод як конкретно-історичний спосіб освоєння дійсності. Загальна класифікація методів наукового дослідження. Експериментальні і допоміжні, філософські, загальнонаукові і спеціально-наукові, однозначно-детерміновані та імовірнісні методи.

[1; 3; 9; 17; 20]

Тема 2. Методологія як система наукових методів і прийомів, організаційних процедур і пошукових технік

Методологічна організація наукового дослідження. Поняття про предмет методологічного аналізу. Теоретичні і прикладні, основні та додаткові методи наукового дослідження. Звичайне та інструментальне спостереження. Лабораторний і природний експерименти. Методи тестування, опитування, бесіди, аналізу продуктів діяльності, мисленнєвого експериментування, наукового проектування, прогностного моделювання, анкетування, кількісного і якісного аналізу даних. Структура монографічного дослідження та її аналіз: вступ, основна частина та її розділи, висновки, список використаних джерел та додатки. У вступі обґрунтовуються: актуальність теми та сутність проблеми, зв'язок роботи з науковими програмами, планами і темами, мета і завдання, об'єкт і предмет, гіпотеза і методи дослідження, наукова новизна і практичне значення одержаних результатів, особистий внесок автора, апробація результатів та ключові слова.

[1; 3; 4; 15; 17; 31]

Змістовий модуль 2

Фундаменталії філософії науки варіативність наукових методологій

Тема 3. Методологія науки і методологічна робота у сфері пізнавальної творчості

Науковознавство і методологія науки як сфери духовного виробництва суспільства. Теоретична, методологічна, проектна та експериментальна види роботи у сфері наукового пізнання, їх сутнісні ознаки, взаємодоповнення і відмінності. Аналіз професійних функцій теоретика, методолога,

проектувальника та експериментатора. Основні характеристики професійної методологічної роботи та їх змістовий аналіз. Принципи та закономірності наукової творчості.

[3; 5; 6; 7; 9; 14]

Тема 4. Класифікація методологій філософії науки і фундаментальне експериментування

Методологічна рефлексія у науково-дослідній діяльності. Методологічний аналіз і методологічна експертиза (оцінка). Індуктивізм, конвенціоналізм, фальсифікаціоналізм та історизм як основні методологеми філософії науки. Поняття про фундаментальний експеримент. Принципи, умови та засоби фундаментального експериментування в гуманітарній сфері суспільства. Морально-етичний кодекс дослідника.

[5; 8; 14; 15; 18]

Змістовий модуль 3

Методологія наукових дослідницьких програм та її прикладні можливості

Тема 5. Методологія науково-дослідницьких програм і суспільна практика

Теорія, методологія, технологія і практика як галузі науки, їх особливості та взаємодоповнення. Модель взаємозумовленого генезису науки і практики. Поняття про науковий план і науковий проект. Науково-дослідна програма як найвищий рівень розвитку сучасної науки. Так звані тверде ядро і захисний пояс науково-дослідної програми. Соціокультурний контекст розвитку науково-дослідницьких програм.

[6; 7; 9; 13; 14; 15; 20]

Тема 6. Методологія наукових досліджень у сфері економіки

Особливості наукових досліджень в економіці. Аналіз основних підсистем методології економічного дослідження на абстрактному рівні теоретичного аналізу. Філософські і загальнонаукові принципи, закони і категорії діалектики, економічні закони і категорії, дисциплінарні та міждисциплінарні методи як основні структурні підсистеми діалектичного дослідження в економічній теорії. Суб'єкт та об'єкт, суб'єктивне й об'єктивне в економічному дослідженні.

[12; 14; 15; 16; 18]

Тема 7. Методологія наукових досліджень у сфері освіти

Національна доктрина розвитку освіти в Україні. Соціально-культурна парадигма розвитку освіти та її методологічний аналіз. Порівняння традиційної та інноваційної освітніх систем. Фундаментальний соціально-психологічний експеримент у системі освіти України та його результати. Універсальна структура програми дослідно-експериментальної роботи інноваційного освітнього закладу. Умови практичної реалізації фундаментального експерименту в навчально-виховних закладах.

[13; 14; 15; 16; 20; 27]

4. Структура залікового кредиту з дисципліни “Методологія наукових досліджень”

денна форма навчання

Тема	Лекції	Практичні	Індивідуальна робота	Самостійна робота	Контрольні заходи
Змістовий модуль 1					
Методологія як система раціональних знань про методи і засоби пізнання і перетворення дійсності					
Тема 1. Поняття “методологія” і “метод” та їх зміст, структура, обсяг	4	2	-	13	
Тема 2. Методологія як система наукових методів і прийомів, організаційних процедур і пошукових технік	4	2	1	14	
Змістовий модуль 2					
Фундаменталії філософії науки і варіативність наукових методологій					
Тема 3. Методологія науки і методологічна робота у сфері пізнавальної творчості	4	2	1	14	
Тема 4. Класифікація методологій філософії науки і фундаментальне експериментування	4	2	1	14	М 1 – 2 год.
Змістовий модуль 3					
Методологія наукових дослідницьких програм та її прикладні можливості					
Тема 5. Методологія науково-дослідницьких програм і суспільна практика	4	2	-	14	
Тема 6. Методологія наукових досліджень у сфері економіки	4	2	1	14	М 2 (РКР) – 2 год.
Тема 7. Методологія наукових досліджень у сфері освіти	6	3	1	13	М 3 (КПЗ) – 2 год.
Разом	30	15	5	96	

5. Тематика практичних занять

Практичне заняття № 1

Тема. Поняття “методологія” і “метод” та їх зміст, структура, обсяг.

Питання для обговорення:

1. Методологічна організація суспільно-гуманітарних наук (економіка, соціологія, психологія, політологія, педагогіка).
2. Визначення предмета і методу вищеназваних наук.
3. Науковий метод як синтез окремої методології, методики і прийомів дослідження.
4. Класифікаційні схеми методів наукового дослідження та їх інтерпретація.
[13; 14; 15; 16; 19]

Практичне заняття № 2

Тема. Методологія як система наукових методів і прийомів, організаційних процедур і пошукових технік.

Питання для обговорення:

1. Технологічний цикл дослідницьких дій науковця під час пізнання явищ дійсності:
 - а) перший етап – вибір предмета дослідження та первинний аналіз його сутності,
 - б) другий етап – теоретичне дослідження, або теоретизація предмета,
 - в) третій етап – емпіричне дослідження сутності предмета,
 - г) четвертий етап – аналіз, інтерпретація та тлумачення змістовних та формально-логічних даних наукового пошуку.
2. Методи наукового проектування та моделювання, їх сутність і сфера застосування.
[1; 7; 10; 15]

Практичне заняття № 3

Тема. Методологія науки і методологічна робота у сфері пізнавальної творчості

Питання для обговорення:

1. Дослідження інтелектуального розвитку з допомогою фундаментальних тестів:
 - інструкція до тесту,
 - процедура тестування,
 - первинна кількісна обробка результатів обстеження,
 - статистична і якісна обробка результатів обстеження,
 - формулювання висновків і рекомендацій.
2. Методологічна оцінка IQ-показника.
[3; 6; 9; 11; 17]

Практичне заняття № 4

Тема. Класифікація методологій філософії науки і фундаментальне експериментування

Питання для обговорення:

1. Дослідження соціального розвитку з допомогою опитувальників та анкет:
 - інструкція до опитувальників,
 - процедура опитування (анкетування) та правила заповнення бланків відповідей,
 - первинна кількісна обробка результатів опитування,
 - нормування результатів опитування,
 - якісна обробка результатів та інтерпретація кількісних показників,
 - формулювання висновків і рекомендацій.
2. Методологічний аналіз дослідницьких стратегій.
[1; 4; 6; 8; 18]

Практичне заняття № 5

Тема. Методологія науково-дослідних програм і суспільна практика

Питання для обговорення:

1. План фундаментального соціально-психологічного експерименту:
 - вибір і формулювання наукової проблеми,
 - визначення мети, об'єкта і предмета дослідження,
 - формулювання низки гіпотез і завдань дослідження,
 - визначення незалежної і залежної змінних,
 - набір методів дослідження,
 - технологія науково-дослідницької діяльності,
 - одержані результати та їх наукова інтерпретація,
 - наукова новизна і практична значущість результатів,
 - висновки, узагальнення, рекомендації.
2. Логіка наукового дослідження як завершена послідовність постановки і розв'язку актуальних проблем, обґрунтування й доведення гіпотез.
[1; 2; 5; 12; 14; 17]

Практичне заняття № 6

Тема 6. Методологія наукових досліджень у сфері економіки

Питання для обговорення:

1. Аналіз сучасної економічної ситуації в Україні.
2. Методологічне обґрунтування стратегій економічного розвитку.
3. Аргументований вибір оптимальної політ економічної стратегії розвитку країни.
4. Науковий прогноз щодо перспектив економічного зростання України.
5. Програма виходу України з економічної кризи, створена шляхом змодельованої колективної мислєдїяльності.
[3; 10; 15]

Практичне заняття № 7

Тема. Методологія наукових досліджень у сфері освіти

Питання для обговорення:

1. Методологія наукового проектування інноваційних освітніх систем і технологій:
 - стратегія, тактика, технологія, методика і техніка проектування та їх взаємодоповнення,
 - науковий проект як детальний опис досліджуваної реальності (об'єкта, предмета), втілення якого дає змогу експериментально змодельовати цю реальність,
 - порівняльна характеристика традиційної та інноваційної моделей освіти
2. Стратегії управління реформування системи освіти “згори” і “знизу” та умови їх взаємодоповнення.
[2; 4; 7; 8; 12]

6. Комплексне практичне індивідуальне завдання

КПЗ виконується студентами у формі аналізу та інтерпретації тестових завдань та результатів ділових ігор, що стосуються курсу. Для цього розроблено ряд тестів, ігор, тренінгів, практикумів.

Варіанти КПЗ

1. Класифікаційні схеми методів наукового дослідження та їх інтерпретація.
2. Методи наукового проектування та моделювання, їх сутність і сфера застосування.
3. Методологічна оцінка IQ-показника.
4. Дослідження соціального розвитку за допомогою опитувальників
5. Дослідження соціального розвитку за допомогою анкет:
6. План фундаментального соціально-психологічного експерименту:
7. Програма виходу України з економічної кризи, створена шляхом змодельованої колективної мислєдїяльності.
8. Стратегії управління реформування системи освіти “згори” і “знизу” та умови їх взаємодоповнення.
9. Умови практичної реалізації фундаментального експерименту в навчально-виховних закладах.
10. Науково-дослідна програма як найвищий рівень розвитку сучасної науки.
11. Принципи та закономірності наукової творчості.
12. Структура монографічного дослідження та її аналіз: вступ, основна частина та її розділи, висновки, список використаних джерел та додатки.
13. Експериментальні методи.
14. Допоміжні методи.
15. Філософські методи.
16. Загальнонаукові та спеціально-наукові методи.
17. Однозначно-детерміновані та імовірнісні методи.

7. Самостійна робота студентів

№ п/п	Тема	Денна форма навчання
1	Поняття “методологія” і “метод” та їх зміст, структура, обсяг	13
2	Методологія як система наукових методів і прийомів, організаційних процедур і пошукових технік	14
3	Методологія науки і методологічна робота у сфері пізнавальної творчості	14
4	Класифікація методологій філософії науки і фундаментальне експериментування	14
5	Методологія науково-дослідницьких програм і суспільна практика	14
6	Методологія наукових досліджень у сфері економіки	14
7	Методологія наукових досліджень у сфері освіти	13
Разом		96

8. Тренінг з дисципліни (4 год.)

Тематика: Написання тез. Робота над написанням статей.

1. Одним із видів наукового підходу до практичних завдань курсу є написання тез. *Тези* — це дуже чітко і коротко сформульовані основні положення наукової роботи, доповіді, повідомлення, статті. Значення таких положень у тому, що весь великий, а іноді і громіздкий матеріал дається у вигляді коротких, послідовних формулювань.

Написання тез формує у студентів здатність самостійно мислити, аналізувати а також сприяє накопиченню досвіду вивчення та критичного аналізу наукової літератури. Обсяг тез повинен бути не меншим ніж три сторінки друкованого тексту. Можливе оформлення, як рукописним текстом так і друкованим, на білих стандартних аркушах паперу обсягом 3 сторінки.

2. Робота над статтями.

Для майбутнього вченого важливо оволодіти технікою написання статей і підготовки доповідей на конференціях не тільки з точки зору задоволення вимог стосовно кількості та рівня публікацій, а й з позицій сприйняття їх слухачами та читачами. Це зобов’язує до певної логіки побудови доповіді чи статті, високої вимогливості до їх форми, стилю і мови.

Опублікувати статтю – означає зробити даний матеріал надбанням фахівців для використання в їхній роботі. Для написання статті передусім треба розробити план. Для статті план має виглядати так:

1) вступ – постановка проблеми у загальному вигляді та її зв’язок з важливими практичними завданнями (5-10 рядків);

2) останні дослідження і публікації, на які спирається автор,

виділення невирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується дана стаття (звичайно ця частина статі становить близько 1/3 сторінки); її можна назвати «вихідні передумови»;

3) формулювання цілей статті (постановка завдання); вказаний розділ вельми важливий, бо з нього читач визначає корисність для себе пропонованої статті; мета статті впливає з постановки загальної проблеми і огляду раніше виконаних досліджень, тобто дана стаття має на меті ліквідувати якісь «білі плями» у загальній проблемі (5-10 рядків);

4) виклад власне матеріалу дослідження. Невеликий обсяг статті потребує виділення головного у матеріалах дослідження;

5) на закінчення наводяться висновки з даного дослідження і стисло подаються перспективи подальших розвідок у цьому напрямку.

3. Представлення результатів власних досягнень у вигляді готової тези чи статті

9. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

У процесі вивчення дисципліни “Методологія наукових досліджень” використовуються наступні засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- стандартизовані тести;
- поточне опитування;
- залікове модульне тестування та опитування;
- наскрізні проекти;
- командні проекти;
- аналітичні звіти, реферати, есе;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- оцінювання результатів КППЗ;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- розрахункові роботи;
- ректорська контрольна робота;
- екзамен;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

10. Критерії, форми поточного та підсумкового контролю

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни “Методологія наукових досліджень” визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

(%)

Заліковий модуль 1	Заліковий модуль 2 (ректорська контрольна робота)	Заліковий модуль 3 (підсумкова оцінка за КППЗ, враховуючи поточне опитування)	Заліковий модуль 4 (екзамен)
20 %	20 %	20 %	40%
8 тиждень	13 тиждень	15 тиждень	Згідно розкладу

Шкала оцінювання:

За шкалою університету	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90-100	Відмінно	A (відмінно)
85-89	Добре	B (дуже добре)
75-84		C (добре)
65-74	Задовільно	D (задовільно)
60-64		E (достатньо)
35-58	Незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

11. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

№ п/п	Найменування	Номер теми
2.	КПЗ (психодіагностичні методики, ділові ігри)	1-7
3.	Фурман А.В. (див. література)	1-7

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Анисимов О.С. Методология: функция, сущность, становление. – М.: ЛМА, 1996. – 380 с.
2. Андраш І. Епістемі в теорії і практиці соціальної роботи / Інна Андраш / Психологія і суспільство. – 2013. – Спецвипуск. – С. 142–144.
3. Гуменюк О. Методологія пізнання освітнього вчинку в контексті інноваційно-психологічного клімату / Оксана Гуменюк // Психологія і суспільство. – 2012. – №1. – С. 47–81.
4. Жариков Е.С. Методологический анализ возможностей оптимизации научного творчества. – К., 1986. – 170 с.
5. Історія філософії: [словник] / За заг. ред. д.ф.н., проф. В.І. Ярошовця. – [2-е вид., перероб.]. – К.: Знання України, 2012. – 1087 с.
6. Капица П.Л. Эксперимент, теория, практика. – М.: Наука, 1977. – 351 с.
7. Кун Т. Структура научных революций: Пер. с англ. – 2-е изд. – М.: Прогресс, 1977. – 300 с.
8. Лакатош И. Методология исследовательских программ // Вопросы философии. – 1995. – №4. – С. 135–154.
9. Лакатош І. Дослідницькі програми Поппера і Куна у фокусі фальсифікаціонізму / Імре Лакатош // Психологія і суспільство. – 2013. – №4. – С. 6–17.
10. Метод. Методология // БСЭ. – Том . – М., 1975. – С. 472–485.
11. Методологування як практика рефлексивної мислєдїяльностї // Психологія і суспільство. Спецвипуск. – 2017. – №1. – С. 11-33

- 12.Методологія економічної теорії // Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т.2. – К.: Академія, 2002. – С. 353–355.
- 13.Методологія парадигмальних досліджень у соціальній психології : [монографія] / Анатолій В. Фурман. – Тернопіль: ВПЦ Економічна думка ТНЕУ, 2013. – 100 с.
- 14.Мочерний С.В. Методологія економічного дослідження. – Львів: Світ, 2001. – 400 с.
- 15.Мочерний С. Поняття “методологія” та його структура // Психологія і суспільство. – 2002. – №2. – С. 58–82.
- 16.Степин В.С. Культура // Вопросы философии. – 1999. – №8. – С. 61–71.
- 17.Теория // БСЭ: 3-е изд. – Т.25. – М., 1976. – С. 434–436.
- 18.Фейерабенд П. Избранные труды по методологии науки. – М.: Наука, 1986. – 378 с.
- 19.Фурман А.В. Психокультура української ментальності. – Тернопіль: Економічна думка, 2002. – 132 с.
- 20.Фурман А.В. Ідея і зміст професійного методологування: [монографія]/А.В. Фурман. – Тернопіль: ТНЕУ, 2016. – 378 с.
- 21.Фурман А.В. Методологія як сфера мислєдїяльності// Психологія і суспільство. – 2017. – № 1. – С. 34-49.
- 22.Фурман А.В. Фундаментальний експеримент у школах України: алгоритм пошуку // Освіта і управління. – 1977. – Т.1, №3. – С. 39–56.
- 23.Фурман А.В. Методолог – професія майбутнього/ Психологія і суспільство. – 2016. –№1. – С. 16–42.
- 24.Фурман А.В. Модульно-розвивальний оргпростір методологування: ідея мислєвчинення/ Психологія і суспільство. 2016 – №4. – С. 29–31
- 25.Фурман А. В. Методолог - професія майбутнього / А. В. Фурман // Психологія і суспільство. – 2016. – № 1. – С. 16–42.
- 26.Чуйко В. Чотири методології філософії науки: особливості та сфери застосування // Філософська думка. – 2000. – №1. – С. 3–26.
- 27.Швалб Ю. М. Методология и теория экспертной деятельности: психологические аспекты: [монография] / Ю. М. Швалб. – К.: «Основа», 240 с.–2013.
- 28.Щедровицький Г. Методологічна організація сфери психології // Психологія і суспільство. – 2000. – №2. – С. 7–24.
- 29.Щедровицький Г.П. Философия. Наука. Методология. – М.: Шк. Культ. Полит., 1997. – 656 с.
- 30.Экономическая психология / Под ред. И.В. Андреевой. – СПб: Питер, 2000. – 512 с.
- 31.Як підготувати і захистити дисертацію на здобуття наукового ступеня. Методичні поради . – К.: Ред. “Бюлетеня ВАК України”, 1999. – 80 с.